

Lausunto Lapin hyvinvointialueen talouden sopeuttamisohjelmasta

Khall 26.03.2024 § 106
157/00.01.02/2024

Valmistelija

Kunnanjohtaja Timo Kurula, puh. 040 959 7597 ja hyvinvointikoordinaattori Emma Luukko

Kunnanhallitus käyttää kunnan puhevaltaa kuntalain 39 §:n mukaan päättäen käytetäänkö puhevaltaa ja mikä kanta silloin otetaan.

Lapin hyvinvointialue on käynnistänyt vuoden 2023 aikana hyvinvointialueen palveluiden järjestämishjelman ja sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelustrategian laatimisen osana Lapin hyvinvointialueen strategian toimeenpanoa.

Palvelustrategiassa on päätetty määritellä muun muassa seuraavia:

- keskeisiä pitkän aikavälin tavoitteita
- periaatteet sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiselle huomioiden asukkaiden palvelutarpeet, toimintaympäristö ja palveluiden nykytila
- miten parhaiten jatkossa turvataan ja toteutetaan kustannustehokkaita palveluita.

Lapin hyvinvointialue on pyytänyt kommentteja ja lausuntoja yhteistyökumppaneilta. Hyvinvointialueen aluevaltuusto päätti 19.2.2024 § 9 hyväksyä talouden sopeuttamisohjelman kehys- ja periaatepäätösten. Aluevaltuusto päättää yksityiskohtaisemmasta talouden tasapainottamisohjelmasta sekä palvelustrategiasta aluevaltuustossa 22.4.2024. Tarve sopeuttaa talouttaan pysyvästi on vähentää kuluja 10 %, käytännössä 98 miljoonaa tämän hetken kustannustasoa alempana. Vuosien 2023-2024 kertynyt alijäämä tulee kattaa vuonna 2026.

Hyvinvointialueen talouden alijäämä on huomattavan korkea. Kittilän kunnan edunvalvonnan kannalta on syytä kiinnittää huomiota siihen, että Kittilän kunta kuuluu kuntana laajempaan palvelualueeseen, jossa on mukana Tunturi-Lapin ja Pohjoisimman Lapin seutukuntien kunnat. Palvelualueemme erityinen luonne on pitkät etäisyydet ja elinvoimainen matkailu, joka kasvattaa alueellamme olevan väestön määrää. Alueemme yhteinen kirjelmä on myös laadinnassa.

Lapin hyvinvointialueen nimeämät sopeuttamiskärjet talouteen ja sosiaali- ja terveyspalveluihin ovat seuraavat:

- Palvelurakenteen keventäminen
- Terveydenhuollon integraatio ja hoitoketjut
- Palvelun järjestämistavan valinta
- Palvelujen verkosto ja tilat
- Henkilöstö ja organisaatio
- Hankinnat ja sopimukset
- Muu toiminnan kehittäminen ja sopeuttaminen

Edellä esille tuotujen sopeuttamiskärkien säästövaikutuksella tavoiteltaisiin säästöjä, jotka yltaisivät noin sadan miljoonan euron tasolle muun muassa toimintatapoja yhtenäistämällä, päällekkäisyyksiä poistamalla, palvelurakennetta keventämällä ja kertaluonteisilla sopeuttamistoimilla.

Lausumme seuraavaa:

1. Lapissa **maantieteelliset tekijät, kuten pitkät välimatkat, tulee ottaa huomioon palveluverkkosuunnitelmia laadittaessa**, kun palveluita ollaan mitoittamassa ja niiden laadukkuutta ollaan varmistamassa.
2. Esimerkiksi Kittilässä ja useissa muissakin kunnissa tulee ottaa huomioon **hyvinvointipalveluiden mitoitus tavalla, joka huomioi matkailun tuoman vaikutuksen kasvattaen palvelutarvetta ja varautumista**.
3. Palveluiden saavutettavuus täytyy tarkoittaa sitä, että hyvinvointialueen tuottamien palveluiden tulee olla saatavilla lähipalveluina ja otettava pitkän ajan palvelustrategiseksi tavoitteeksi. Käytännössä tämä tarkoittaa, että **aluevaltuuston päätöksenteossa tulee huomioida voimakkaan keskittämisen olevan lähipalveluita karsiva tekijä**.
4. Lapin hyvinvointialueen (Laphan) pitkäaikainen tavoite laitoshoidon korvaamisesta palveluasumisella 2026 vuoteen mennessä ja yhteisöllisen asumisen lisääminen sisältyy suunnitelmiin. **Kittilässä kunta on hankkinut omistukseensa palvelukoti Hopeatuvan ja pyytää Laphalta neuvottelua siitä, voidaanko tiloja ottaa Laphan käyttöön**.
Lisäksi Laphan palvelurakenteen keventämisellä on kirjattu tavoiteltavan nimenomaan ikääntyneiden pitkäaikaisen laitoshoidon purkamista ja vammaisten laitoshoidon vähentämistä sekä ikääntyneiden, vammaisten, mielenterveys- ja päihdekuntoutujien ympärivuorokautisen asumispaikkojen vähentämistä. Tilalle etsitään yhteisöllistä asumista ja kuntouttavaa toimintaa. Tuomme esille ikääntyvien määrän olevan kasvussa ja hoidettavuuden tarve vaihtelee yksilöittäin – onko tavoite ristiriitainen?
5. Omaehtoinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Laphan palvelustrategiassa nähdään kuntien vastuulla olevana asiana. Asia voidaan ottaa huomioon esimerkiksi koulujen terveystiedon opetuksessa, mutta terveyden edistämistyö on nähtävä laajempaan yhteiskunnallisena työnä, johon yksilöt (kansalaiset) itsekkin voivat vaikuttaa. On muistettava, että hyvinvointipalvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueiden vastuulle.
6. **Rajapinnat ja yhdyspinnat on tunnistettava hyvinvointialueen ja kuntien välisessä yhteistyössä**. Esitämme selkeiden sopimusten tekoa ja työn rajaamista selkeästi, jotta välttyään kustannuksia kasvattavilta tilanteilta.
7. Kiinteistöjen vuokrien tarkistamisen osalta **hyvinvointialueen tavoite tilojen vuokrien tarkistamisesta tilavuokriin sisältyvien katteiden osalta on perusteltua**, mutta tekniset käyttökustannukset on huomioitava tulevaisuudessa vuokraneuvotteluissa, jotta omaisuuden arvo ja kiinteistöjen kulumisen käytössä huomioidaan.
8. Koska hyvinvointialueella lainanottovaltuudet tulevia investointitarpeita varten ovat sidotut sopeuttamistarpeiden taloudellisiin vaikutuksiin, toteamme **Kittilän kunnalla olevan valmiuksia tehdä tarvittavia investointeja toimitilojen remontteihin, joilla turvataan palveluiden tarjoamisen mahdollisuus kuntamme alueella** sekä Kittilään sijoitettuna palveluiden tarjoaminen laajempaa aluetta palvelevana. **Hyvinvointialueen strategiaan on kirjoitettu, että hyvinvointialue tunnistaa väestöryhmittäiset ja alueelliset erot toiminnan suunnittelussa sekä hyvinvointiin ja terveyteen liittyvien erojen kaventaminen**. THL:n luokittelun perusteella sairastavuusindeksi Lapin osalta on 114 ja Kittilän osalta 103,9 maan keskiarvon ollessa 100. Kittilässäkin indeksi ylittää maan keskiarvon kertoen tarpeesta palveluiden tarjoamiselle karsimisen sijaan.

Päätösehdotus Kunnanhallitus antaa esittelytekstin mukaisen lausunnon asiasta.

Päätös Esitys hyväksyttiin.

Pöytäkirja tarkastettiin tämän pykälän osalta kokouksessa.